

150 ปี ศรีสุริยวงศ์ กับเศรษฐกิจสยาม หลังสนธิสัญญาเบาว์ริง

เป็นอีกหนึ่งประเด็นน่าจับตา สำหรับโครงการเสนอชื่อ "สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)" ให้เป็น "บุคคลสำคัญของโลก" ซึ่งจะมีการยื่นต่อสหประชาชาติในปี 2561 หรืออีกราว 3 ปีข้างหน้า โดยระหว่างนี้ ฝ่ายแรงแบบอย่าง ม.ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และคณะทำงาน จะทำการรวบรวมข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีการเปิดโรงไปตั้งแต่ช่วงต้นปีที่ผ่านมาในสัปดาห์ของงานวันคล้ายวันพิราลัย เมื่อเดือนมกราคม นับว่าเป็นการเปิดตัวโครงการดังกล่าวแก่สาธารณะ โดยมีกิมมิกคือวาระครบรอบ 150 ปีของการเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสยามในรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์

สมเด็จพระเจ้าฯ ถือเป็นขุนนางที่มีบทบาท สูงยิ่ง โดยเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยาเพียงคนเดียวในประวัติศาสตร์สยาม มีชีวิตอยู่ในช่วง "เปลี่ยนผ่าน" ของบ้านเมืองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 นั่นก็คือการเซ็นสนธิสัญญาเบาว์ริง อันส่งแรงกระเพื่อมหลายระลอกในสยาม ทั้งยังกลายเป็นจุดเริ่มต้นและรากฐานสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน

ล่าสุดจึงเกิดกิจกรรม "ตามรอย 150 ปีศรีสุริยวงศ์" ในหัวข้อ "สังคมและเศรษฐกิจหลัง สนธิสัญญาเบาว์ริง" ซึ่งพาไปเยี่ยมชมประจักษ์ พยานแห่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุ การณ์ในห้วงเวลาดังกล่าว

พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ นักประวัติศาสตร์ ผู้รับหน้าที่เป็นวิทยากร เล่าว่า สมเด็จพระเจ้าฯ สืบทอดงานด้านการคลังตามอย่างบรรพบุรุษ "เอกอะหมัด" ขุนนาง "กรมท่าขวา" สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งข้าของในการค้ากับนานาอารยประเทศ ที่สำคัญท่านยังเป็นผู้มีบทบาทอย่างสูงในการเจรจากับ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง ขุนนางอังกฤษ ในการลงนามสนธิสัญญา เบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ของสยามประเทศ "หลังการเซ็นสนธิสัญญาเบาว์ริง มีการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของกรมเจ้าท่าที่มีมาแต่สมัยอยุธยาให้รองรับปริมาณการค้ากับต่างชาติที่มีเพิ่มมากขึ้น ยกเลิกวิธีการค้าแบบพระคลังสินค้า ให้มีการค้าอย่างเสรี ไม่มีการผูกขาด และหนึ่งในสาระสำคัญของสัญญาก็ส่งผลให้สยามตั้งโรงภาษีหรือศุลกากร เพื่อตรวจสอบสินค้าต่างๆ ที่นำขึ้นจากเรือและลงเรือเพื่อเก็บภาษีขาเข้าหรือขาออกด้วย"

นี่คือต้นกำเนิดของสถาปัตยกรรมงดงามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา อันถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็น "โรงภาษี" หรือ "ศุลกสถาน" ตามข้อตกลงที่ว่า สยามต้องปลูกโรงภาษีใกล้ท่าจอดเรือ สถาปนิกผู้ออกแบบคือ มิสเตอร์ โจอาคิม กราซี ชาวออสเตรีย ซึ่งเคยรังสรรค์พระที่นั่งวโรภาษพิมานอันโอโง่งเป็นศรีสง่าแห่งพระราชวังบางปะอิน รวมถึงอาคารกรมแผนที่ทหารและกระทรวงกลาโหมเดิมอีกด้วย "อาคารหลังนี้มี 3 ชั้น ใช้เป็นที่ทำการของศุลกากรในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อนจะย้ายไปอยู่ที่คลองเตย เป็นงานแบบนีโอคลาสสิก บางคนเรียกว่า นีโอปาเลเตียน ซึ่งมีลักษณะสมมาตรคือ มีจั่วลาด และปีกอาคาร 2 ฝั่งเท่ากัน ชั้น 3 มีห้องโถง สมัยก่อนใช้เป็นห้องเด่นรำ มีนาฬิกาขนาดใหญ่ด้านบน ถือเป็นอาคารที่ทันสมัยมากของกรุงเทพฯ ในยุคนั้น ซึ่งมีเรือสินค้าเข้า

มาจดทอดสมอ ติดต่อธุรกิจการค้า" จุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยาวิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรม อธิบาย
อย่างเห็นภาพ

อีกหนึ่งประเด็นที่ไม่อาจกล่าวข้ามไปสำหรับการปฏิรูปเศรษฐกิจในช่วงนั้น ก็คือการถือกำเนิดขึ้นของ
ธนาคารแห่งแรกในสยาม ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งธนาคารอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ใน
นาม "แบงก์สยามกัมมาจล" หรือธนาคารไทยพาณิชย์ในทุกวันนี้

ปิดท้ายด้วยก้าวอย่างสำคัญของเศรษฐกิจสยาม คือการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ มีบริษัท
ต่างชาติตบเท้าเข้ามาขอเปิดที่ทำการอย่างมากมายในบางกอก หนึ่งในนั้นคือ แอนเดอร์เซน แอนด์ โก ซึ่ง
ส่งออกไม้สักเป็นธุรกิจหลัก ต่อมารู้จักกันในชื่อบริษัท อีสต์เอเชียติก ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูง ปัจจุบัน
โกดังหลังเก่าอายุกว่า 100 ปี กลายเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวสุดชิคที่ตั้งชื่อตามบริษัทว่า "เอเชียทีค"
ผู้คนทั้งชาวไทยและต่างชาติแวะเวียนมาเยี่ยมชมและช้อปปิ้งสินค้าหลากหลาย

ภาพของความรุ่งเรืองทางธุรกิจในอดีตกับการเป็นแหล่งการค้าอันคึกคักในวันนี้ ถูกซ้อนทับกันอย่างมี
ความหมาย เช่นเดียวกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณฯ ซึ่งไม่เพียงเป็นขุนนางคนสำคัญแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หากแต่เป็นบุคคล
สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เพราะทุกการตัดสินใจของท่านในวันนี้ ได้ส่งผลเกี่ยวพันมาถึงระบบเศรษฐกิจไทย
ในวันนี้

ที่มา : พรรณราย เรือนอินทร์. (2558, 11 พฤศจิกายน). 150 ปี ศรีสุริยวงศ์ กับเศรษฐกิจสยาม หลัง
สนธิสัญญาเบาว์ริง. *มติชน*, 18